

Wspólnoty energetyczne w UE

Zmiany wdrażające wymogi pakietu „Czysta energia dla Wszystkich Europejczyków”

Niniejsza analiza w sposób syntetyczny przedstawia obecnie funkcjonujące rozwiązania prawne oraz mechanizmy wsparcia prosumeryzmu zbiorowego w wybranych Państwach Członkowskich Unii Europejskiej. Przeprowadzona analiza wskazuje, że choć zdecydowana większość przeanalizowanych regulacji i pilotażowych programów wsparcia została wdrożona kilka lat temu i nie stanowiło *stricte* transpozycji Dyrektywy REDII, to wpisują się one w realizację celu Dyrektywy.

Wnioski i rekomendacje dla Polski:

- Doświadczenia innych Państw Członkowskich Unii Europejskiej w zakresie rozwijania prosumeryzmu zbiorowego wskazują na konieczność preferencyjnego traktowania tego rodzaju przedsięwzięć oraz zastosowania długoterminowych systemów wsparcia w postaci dotacji, taryf gwarantowanych, ulg podatkowych na początkowym etapie ich rozwoju.
- Należy rozważyć wprowadzenie przez właściwego regulatora tymczasowych rozwiązań prawnych oraz uproszczonych procedur administracyjnych, które umożliwią stworzenie przestrzeni testowej w formie piaskownicy regulacyjnej (ang. regulatory sandbox). Jest to instrument polityczny, który umożliwia utworzenie tymczasowego środowiska testowego, w którym funkcjonują łagodniejsze, bardziej elastyczne i przyjazne uczestnikom regulacje prawne. Utworzona w ten sposób przestrzeń pozwala na testowanie, na małą skalę i w kontrolowanym środowisku, innowacyjnych modeli biznesowych lub technologii. Podstawę funkcjonowania piaskownicy regulacyjnej stanowi interakcja oraz wymiana informacji pomiędzy zaangażowanymi podmiotami. Nawiązanie współpracy pomiędzy administracją publiczną, operatorami oraz jej uczestnikami stwarza możliwość wypracowania efektywnych regulacji prawnych oraz systemów wsparcia. Dla skuteczności powyższego rozwiązania kluczowe znaczenie mają: atrakcyjność przestrzeni testowej, precyzyjnie określony cel jej

funkcjonowania oraz skuteczny mechanizm monitorowania i ewaluacji zakwalifikowanych projektów na każdym etapie ich realizacji.

- Za dobrą praktykę uznać należy przyjęcie precyzyjnych i jednoznacznych kryteriów członkostwa we wspólnocie energetycznej. Zastosowane w Holandii kryterium jednakowych kodów pocztowych lub wprowadzone w Walonii pojęcie „lokalnego obwodu” pozwoliły uniknąć niejasnych sformułowań dotyczących „bliskiego sąsiedztwa”, a jednocześnie umożliwiły objęcie członkostwem osób zamieszkujących w znacznej odległości, co ma szczególne znaczenie w przypadku terenów wiejskich.
- Wprowadzenie regulacji uprawniających wspólnoty energetyczne do udziału w postępowaniach przetargowych na preferencyjnych warunkach przyczyni się do ich skutecznego zaangażowania w realizację wielkoskalowych instalacji OZE (m.in. lądowych instalacji wiatrowych). Tego typu mechanizm, w połączeniu z szeroką kampanią społeczną, mógłby przyczynić się do zmiany nastawienia lokalnej społeczności do instalacji wiatrowych w ich sąsiedztwie, a w dalszej perspektywie do zmian regulacyjnych i rozwoju lądowej energetyki wiatrowej w Polsce. Należy zauważyć, że w Niemczech, gdzie powyższe rozwiązanie okazało się sukcesem, różne formy prosumeryzmu grupowego funkcjonują od wielu lat. Tym samym element o równie istotnym znaczeniu dla efektywności powyższego mechanizmu w Polsce stanowi skuteczna kampania społeczna.
- Wspólnoty energetyczne powinny zyskać możliwość zastosowania uproszczonego mechanizmu kompensacji pomiędzy zapotrzebowaniem na energię ich członków a nadwyżkami wygenerowanymi przez powiązaną z nimi instalację.
- Należy wprowadzić regulacje umożliwiające montaż instalacji fotowoltaicznej w budynkach wielolokalowych oraz podział lub sprzedaż wytwarzanej w niej energii pomiędzy najemców i właścicieli lokali w tym samym lub sąsiadujących budynkach.

Regulacje w wybranych krajach UE

Holandia

- Dokumentem o strategicznym znaczeniu dla polityki klimatycznej Holandii jest Krajowe Porozumienie Klimatyczne (KPK) przygotowane pomiędzy holenderskim rządem a ponad setką przedstawicieli głównych sektorów gospodarki tj. budownictwa, transportu, przemysłu, rolnictwa i energetyki.
- Zgodnie z założeniami KPK do 2030 roku, co najmniej 50% projektów wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych powinny stanowić instalacje należące do lokalnych kooperatyw energetycznych.
- Wydane w 2015 r. przez holenderską Agencję Przedsiębiorczości (RVO) rozporządzenie umożliwiające eksperymenty w zakresie energetyki rozproszonej („Experiments Decentralized, Sustainable Electricity Production” (EDSEP)) umożliwiło zastosowanie tymczasowego odstępstwa (derogacji) od wymogów zawartych w ustawie o energii elektrycznej (Elektriciteitswet 1998). Utworzono w ten sposób tzw. Piaskownicę regulacyjną (ang. Regulatory Sandbox).
- Zastosowanie tymczasowej, maksymalnie 10-letniej derogacji ma na celu ustalenie, czy odstępstwo od wymogów ustawowych ułatwi transformację energetyczną, a w konsekwencji wskaże kierunek i zakres potrzebnych zmian legislacyjnych.
- Holenderska piaskownica regulacyjna funkcjonowała w latach 2015 - 2018, co roku oferując wsparcie dla 20 projektów. Podczas trzyletniego okresu funkcjonowania do programu zakwalifikowano 18 projektów, a zaledwie kilka jest obecnie wdrażanych. Powyższy wynik wskazuje, że w tym kształcie, mechanizm stanowi mało efektywne rozwiązanie.

Kluczowe założenia piaskownicy regulacyjnej:

- Derogacją są objęte wyłącznie projekty przyczyniające się do decentralizacji wytwarzania energii elektrycznej zgłoszone przez kooperatywy i wspólnoty energetyczne.
- Zakwalifikowany do programu projekt musi mieć charakter eksperymentalny. Jednocześnie należy dowieść, że zgłoszona inicjatywa nie mogła uzyskać derogacji od wymogów określonych w ustawie z innego tytułu prawnego.
- Piaskownica przewiduje dwa główne typy projektów:
  - Projekty obejmujące maksymalnie 500 użytkowników, w których sieć jest własnością wspólnoty i ma tylko jedno połączenie z siecią publiczną;
  - Projekty liczące do 10 000 użytkowników, osiągające do 5 MW mocy wytwórczej oraz realizowane we współpracy z operatorem sieci, który pozostaje jej właścicielem. Projekty mają na celu bilansowanie sieci elektroenergetycznej poprzez wyrównywanie szczytowych obciążeń (ang. peak shaving).
- Wraz z uzyskaniem derogacji projekt staje się częścią systemu, który obejmuje m.in. operatorów sieci, firmy energetyczne, Holenderski Urząd ds. Konsumentów i Rynków (ACM) oraz Ministerstwo Gospodarki i Klimatu i jego organizację wykonawczą (RVO). Piaskownica regulacyjna jest nadzorowana przez właściwego regulatora, który ponadto zapewnia jej uczestnikom usługi doradcze oraz szkolenia. Jednocześnie tzw. Operatorzy (m.in. podmioty administracji publicznej, przedstawiciele biznesu oraz inwestorzy) współtworzą piaskownicę np. oferując przestrzeń testową, która umożliwi sprawdzenie funkcjonowania innowacji. Elementem o kluczowym znaczeniu jest wzajemna interakcja polegająca na współpracy i dostarczaniu informacji zwrotnych, które umożliwiają organom regulacyjnym lepsze zrozumienie sytuacji oraz gromadzenie dowodów wskazujących na potrzebne zmiany w istniejącym systemie prawnym.

Inne programy wsparcia

The Postcoderoosregeling

- Postcoderoosregeling (Regeling Verlaagd Tarief) jest programem zachęt dedykowanym osobom prywatnym, zainteresowanym wytwarzaniem energii we wspólnotowej instalacji (najczęściej jest to instalacja fotowoltaiczna), zlokalizowanej poza granicami ich nieruchomości.
- Zainteresowane osoby mogą utworzyć wspólnotę lub stowarzyszenie właścicieli mieszkań (Een vereniging van eigenaars) skupiającą osoby zamieszkujące w najbliższym sąsiedztwie, którego granice wyznacza obowiązywanie tego samego kodu pocztowego (postcoderoos).
- Do 2020 r. uczestnicy programu objęci byli ulgą podatkową w postaci zwolnienia z podatku energetycznego za każdą kWh wytworzonej przez nich energii elektrycznej przez okres 15 lat oraz zwolnieniem z podatku VAT (maksymalnie w odniesieniu do 10 MWh).
- W 2021 mechanizm indywidualnych ulg podatkowych zostanie zastąpiony przez dotacje wypłacane w sposób bezpośredni wspólnotom energetycznym lub stowarzyszeniom właścicieli, co stanowi znaczne uproszczenie administracyjne.
- Do października 2019 r. w oparciu o ten program zrealizowano ok. 400 projektów, co świadczy o wysokiej efektywności wprowadzonych regulacji.

SDE+

- Funkcjonujący w latach 2011 - 2020 program SDE+ (Stimuleringsregeling Duurzame Energie) to program wsparcia dla instalacji wytwarzających energię ze źródeł odnawialnych w postaci taryfy gwarantowanej dla producentów energii odnawialnej.
- SDE+ wypłaca różnicę pomiędzy kosztami wytwarzania energii ze źródeł kopalnych, a ceną energii ze źródeł odnawialnych przez okres nieprzekraczający 15 lat.

SDE++

- Stanowi kontynuację programu SDE+ w rozszerzonej formule.
  - SDE++ rozszerzył katalog wspieranych projektów o technologie przyczyniające się do redukcji emisji CO₂ lub innych gazów cieplarnianych;
  - Dla decyzji o udzieleniu wsparcia dla danego projektu decydujące znaczenie ma przewidywana redukcja emisji gazów cieplarnianych w przeliczeniu na tonę ekwiwalentu CO₂, którego emisji udało się uniknąć.
  - W przypadku wytwarzania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych redukcję emisji CO₂ oblicza się na podstawie zastąpienia średniej emisji CO₂ z nowoczesnej, wysokosprawnej elektrowni gazowej.

Niemcy

- Aktem prawnym regulującym energetykę prosumencką jest Ustawa o odnawialnych źródłach energii (Erneuerbare-Energien-Gesetz).
- Ustawa wprowadziła możliwość grupowego zaangażowania w wielkoskalowe projekty wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych, których realizacja, ze względu na zbyt wysokie koszty, nie byłaby możliwa dla pojedynczych osób fizycznych.
- Do najbardziej rozpowszechnionych form należą: kooperatywy energetyczne (Bürgerenergie), spółdzielnie energetyczne (Energiegenossenschaften) oraz ich hybrydy, tj. "GmbH & Co. KG" (spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i spółka komandytowa).
- Wspólnoty energetyczne w formie GmbH & Co. KG zdecydowanie częściej angażują się w wielkoskalowe lądowe projekty wiatrowe.

Ustawa o promocji energii elektrycznej dla lokatorów

- Uchwalona w 2017 r. Ustawa o promocji energii elektrycznej dla lokatorów (Gesetz zur Förderung von Mieterstrom) jest rozwiązaniem umożliwiającym rozwój instalacji fotowoltaicznych (do 100 kW) w budynkach wielolokalowych.
- Mechanizm polega na odsprzedawaniu najemcom lub właścicielom lokali energii, która jest wytwarzana na miejscu w instalacji fotowoltaicznej zainstalowanej na dachu budynku wielolokalowego i należącej do właściciela budynku.
- Operator instalacji jest uprawniony do sprzedawania energii „najemcom w bliskim sąsiedztwie”. Niejednoznaczny charakter określenia „bliskie sąsiedztwo” przyczynił się do licznych problemów interpretacyjnych.
- Operator instalacji zyskuje status dostawcy energii i otrzymuje wsparcie w postaci dodatku lokatorskiego za energię elektryczną. Dokładna kwota zależy od wymiarów instalacji solarnej oraz obejmuje opłatę za dodatkowe koszty ponoszone przez operatora (zazwyczaj właściciela nieruchomości) wynikające z aktywności związanych z utrzymaniem i administrowaniem instalacją.

- Obniżenie kosztów energii elektrycznej wśród najemców lokali wynika z pominięcia opłat za korzystanie z sieci przesyłowej, podatku od energii elektrycznej i opłat koncesyjnych.
- Warunkiem uzyskania tego wsparcia, które obowiązuje od dwóch lat, jest przeznaczenie co najmniej 40 proc. powierzchni użytkowej budynku na cele mieszkalne.

Obywatelskie przedsiębiorstwa energetyczne

- Wraz z wprowadzeniem aukcyjnego systemu wsparcia nowych projektów OZE wprowadzono definicję obywatelskiego przedsiębiorstwa energetycznego (ang. Community Energy Company):
  - Wprowadzenie definicji miało na celu zagwarantowanie preferencyjnego traktowania obywatelskich wspólnot energetycznych, a w konsekwencji przyczyniło się do znacznego sukcesu tego rodzaju inicjatyw w pierwszych aukcjach OZE.
  - Obywatelskie przedsiębiorstwa energetyczne mogły uczestniczyć m.in. w aukcjach dla lądowych farm wiatrowych, na preferencyjnych zasadach, a w przypadku wygranej otrzymywały finansowanie równe wartości najwyższej oferty zaakceptowanej w tym samym terminie (ang. uniform pricing).
  - W czerwcu 2018 r. Parlament Federalny zdecydował o zawieszeniu powyższych przywilejów do 2020 r. Bezpośrednią przyczynę powyższej decyzji stanowiło tworzenie wspólnot energetycznych przez firmy produkujące energię elektryczną w celu uzyskania wyższego wsparcia.

Walonia (Belgia)

- W maju 2019 r. przyjęto regulacje prawne promujące rozwój prosumeryzmu i wspólnot energetycznych (Gouvernement Wallon, 2019).
- Wspólnotę energetyczną mogą tworzyć osoby fizyczne, samorząd lokalny lub osoby prawne¹ w ramach „lokalnego obwodu”.
- Lokalny obwód to odcinek sieci, którego punkty przyłączenia znajdują się za jedną lub więcej stacjami publicznej transformacji energii elektrycznej średniego lub niskiego napięcia. W przeciwieństwie do „bliskiego sąsiedztwa”, odległości pomiędzy członkami wspólnoty (a tym samym obszar jej funkcjonowania) mogą mieć różny zakres, a decydującym czynnikiem są ograniczenia techniczne sieci. Wprowadzenie kryterium „lokalnego obwodu” należy postrzegać w sposób pozytywny. Jest to rozwiązanie precyzyjne, pozwalające uniknąć niejasności interpretacyjnych jak w przypadku sformułowania „bliskie sąsiedztwo”. Jednocześnie, w przypadku obszarów wiejskich o niskiej gęstości zabudowy umożliwia włączenie szerszej grupy podmiotów.
- Co do zasady wspólnota energetyczna nie musi posiadać koncesji, z wyjątkiem sytuacji, gdy jej uczestnicy zobowiązują się do sprzedaży nadwyżki energii poza lokalnym obwodem.
- Nowe regulacje wskazują, że metodologia ustalania taryf powinna przyczyniać się do rozwoju wspólnoty energii odnawialnej. Jednocześnie ustawa ma na celu zapewnienie równowagi między interesem uczestniczenia w społecznościach energii odnawialnej, a solidarnym pokryciem kosztów sieci oraz udziałem w podatkach, dopłatach i innych kosztach regulowanych.
- Osoby należące do wspólnoty energetycznej są objęte lokalną taryfą sieciową. Członkowie wspólnoty będący prosumentami nie mogą korzystać z net-meteringu dostępnego dla indywidualnych prosumentów (do max.10 kW).

¹ Członkiem wspólnoty energetycznej nie może zostać osoba prawna, dla której energia nie jest głównym celem działalności gospodarczej lub handlowej, jak również osoba prawna której siedziba znajduje się poza obszarem lokalnego obwodu.

- Utworzenie wspólnoty energetycznej wymaga indywidualnej zgody regulatora i OSD. Zezwolenie jest udzielane na czas określony i może zostać odnowione.

Włochy

- W procesie implementacji dyrektywy 2019/944 ws. wspólnych zasad rynku wewnętrznego energii elektrycznej oraz dyrektywy REDII przyjęto dwa modele wspólnot energetycznych: Comunità dell'energia rinnovabile (REC) oraz Comunità energetiche dei cittadini (CEC), które mają stanowić punkt wyjścia dla dalszych prac legislacyjnych.
- Faza pilotażowa przepisów dotyczących wspólnot energetycznych potrwa do czerwca 2021 r., a działania skoncentrowane są wokół wspólnotowych instalacji solarnych o mocy do 200 kW.
- Wspólnotowe instalacje fotowoltaiczne nie są objęte system net-meteringu, jednak w zamian osoby należące do kooperatywy nabywają uprawnienia do ulgi podatkowej odliczanej od podatku dochodowego.

Hiszpania

- Dekret królewski 244/19 reguluje administracyjne, techniczne i ekonomiczne warunki prosumeryzmu (w tym prosumeryzmu grupowego) w Hiszpanii.
- Dekret umożliwia tworzenie wspólnot energetycznych właścicielom nieruchomości mieszkalnych, lokali w budynkach wielorodzinnych oraz budynków użytkowych i przemysłowych. Prosumenci objęci są uproszczoną procedurą bilansowania energii.
- Instalacja wytwarzająca energię elektryczną nie musi być zlokalizowana w obrębie tej samej nieruchomości. Nadwyżki energii mogą być rozdzielne wśród odbiorców w pobliskich budynkach lub wprowadzane do sieci. Instalacja może być podłączona do wewnętrznej sieci powiązanych odbiorców (połączenia bezpośrednie) lub do sieci niskiego napięcia w ramach tej samej stacji transformatorowej.
- Energia pochodząca ze źródeł odnawialnych, kogeneracji lub odpadów i zużywana na własne potrzeby jest zwolniona z wszelkiego rodzaju opłat i podatków energetycznych.
- Instalacje prosumenckie o mocy do 100 kW i generujące nadwyżkę energii są zwolnione z obowiązku rejestracji jako zakłady wytwarzające energię elektryczną i podlegają wyłącznie przepisom technicznym.
- Dla instalacji prosumenckich poniżej 100 kW istnieje możliwość zastosowania uproszczonego mechanizmu kompensacji pomiędzy deficytami odbiorców należących do wspólnoty energetycznej, a nadwyżkami wygenerowanymi przez powiązaną z nimi instalację. Dla instalacji o mocy powyżej 100 kW istnieje możliwość sprzedaży nadwyżki energii na rynku energii.

Źródła

- https://proseu.eu/sites/default/files/PROSEU_Deliverable%20D.3.5_0.pdf
- <https://english.rvo.nl/subsidies-programmes/sde>
- <https://www.dentons.com/en/insights/alerts/2020/april/16/ams-dutch-subsidies-for-renewable-energy-the-end-of-the-sde-scheme>
- <https://www.cleanenergywire.org/factsheets/citizens-participation-energiewende>
- <https://www.pv-magazine.com/2020/03/03/energy-community-provisions-for-italy/>
- https://www.researchgate.net/publication/340613616_Status_and_Evolution_of_the_Community_Energy_Sector_in_Italy

- https://www.compile-project.eu/wp-content/uploads/COMPILE_Collective_self-consumption_EU_review_june_2019_FINAL-1.pdf

Anna Frączyk

Researcherka prawna, Projekt Polska Energia

t. 022 307 01 87

afraczyk@clientearth.org

www.clientearth.org